

16 LIFO 08-14/03/2012

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΕΙΡΗΝΗ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΥ

«Το Μουσείο Μπενάκη είναι καλό πράγμα»

Η αναπληρώτρια
διευθύντρια του Μουσεί-
ου Μπενάκη παρουσιάζει το
σχέδιο του μουσείου για να ξεφύγει
από τις συνέπειες της κρίσης, απαντά
στους επικριτές και παραδέχεται πως η
στροφή στον ιδιωτικό τομέα για χρημα-
τοδότηση έπρεπε να είχε γίνει προτού
φτάσουμε στο σημείο μηδέν.
Από τον **Σταύρο Διοσκουρίδη**.
Φωτό: **Σπύρος Στάβερης**.

Η Ειρήνη Γερούλάνου τα τελευταία 37 χρόνια περνάει τις περισσότερες ώρες της στο Μουσείο Μπενάκη, παρά σε οποιονδήποτε άλλο χώρο της πόλης. Ξεκίνησε εθελοντικά το 1975 και σε ηλικία 15 χρόνων να κολλά εθελοντικά φωτογραφίες στο φωτογραφικό αρχείο. Έχει ζηήσει όλες τις μεγάλες στιγμές του μουσείου από τότε, με αποκορύφωμα τα εγκαίνια του κτηρίου στην οδό Πειραιώς. Δεν θα ξεχάσει ποτέ εκείνο το βράδυ, τον Ιούνιο του 2004: «Την προηγούμενη μέρα, πριν ανοίξει το κτήριο επίσημα, καθίσαμε στο παγκάκι της στάσης απέναντι με κάποιους από τους βασικούς συντελεστές του έργου, μελετητές και συμβούλους. Το κτήριο έλαμπε έτοιμο, με τα πεζοδρόμιά του στρωμένα, πεντακάθαρο και φωτισμένο. Εμείς το κοιτούσαμε για ώρες αποχουμωμένοι και αμίλητοι». Σήμερα είναι αναπληρώτρια διευθύντρια του μουσείου, ο άνθρωπος για όλες τις δουλειές. Διευθυντής είναι ο Άγγελος Δεληβορριάς, στον οποίο η κ. Γερούλάνου χρωστάει «την περηφάνια που αισθάνομαι όταν λέω ότι ανήκω στο Μουσείο Μπενάκη». Η ίδια δεν μιλά ποτέ σε εγκαίνια και μέχρι σήμερα δεν είχε ξαναδώσει συνέντευξη στον Τύπο.

Τι συνέβη και το Μουσείο Μπενάκη εξέπεμψε σήμα κινδύνου; Βρισκόμαστε σε κακή οικονομική κατάσταση. Οι λόγοι είναι αρκετοί. Ο ένας είναι ότι μειώθηκαν οι επιχορηγήσεις. Είναι αποτέλεσμα της κρίσης; Εντάξει. Αλλά 63% σε δύο χρόνια είναι πολύ! Ο δεύτερος λόγος είναι ότι το μουσείο έχει στα χέρια του σημαντική, ακίνητη περιουσία. Λόγω «καίσιμων» διεκδικήσεων, επί 12 χρόνια και με όλες τις σχετικές δίκες κερδισμένες, δεν έχουμε τελειώσει. Το αποτέλεσμα; Ενώ το μουσείο θα μπορούσε να έχει εξασφαλίσει τη βιωσιμότητά του, ακόμα δεν μπορεί.

Το πρόβλημα χρηματοδότησης τι σημαίνει για εσάς; Έτσι κι αλλιώς, η κρατική επιχορήγηση ποτέ δεν κάλυπτε τις ανάγκες του Μουσείου Μπενάκη. Θεωρητικά, βέβαια, βάσει ενός νόμου του 1947 που λέει πως το κράτος αναλαμβάνει τις λειτουργικές δαπάνες του μουσείου, το πρόβλημα θα μπορούσε να είναι λυμένο. Αυτό δεν ίσχυσε ποτέ. Η πιο υψηλή κρατική επιχορήγηση ήταν το 2009 και έφτασε, αν θυμόμαστε καλά, γύρω στα 2,3 εκατομμύρια ευρώ. Ενώ φέτος πήραμε εντέλει 800.000.

Αυτό δεν το περιμένετε να συμβεί; Έστω. Αλλά πώς αντιμετωπίζεις μια τόσο απότομη αλλαγή; Η μεγαλύτερη δαπάνη του μουσείου είναι η μισθοδοσία του. Οι εκθέσεις στην πλειονότητά τους έχουν χορηγό και βγάζουν τα έξοδά τους. Το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι οι καθημερινές, λειτουργικές του δαπάνες.

Πολλοί δεν έχουν καταλάβει ποιο είναι ακριβώς το ιδιοκτησιακό καθεστώς του μουσείου. Το μουσείο δωρήθηκε στο κράτος από τον Αντώνη Μπενάκη το 1930. Σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, διοικείται από διοικητική επιτροπή. Αυτή είναι η διαφορά. Κατά τα άλλα, ανήκει στο κράτος, όπως και τα υπόλοιπα δημόσια μουσεία.

Οπότε, πέρα από το κράτος, πώς βρίσκει χρηματοδότηση; Εκτός από την κρατική επιχορήγηση, το μουσείο έχει έσοδα. Τα τρία πωλητήρια -στην Κουμπάρη, στην Πειραιώς και το καινούργιο, στην Κριεζιώτου- είναι μια πολύ σημαντική πηγή. Παρόλη την κρίση, φέτος πήγαν καλά. Τα εισιτήρια, οι δωρεές και η αξιοποίηση κάποιων ακινήτων φέρνουν επίσης έσοδα.

Όσον αφορά την προσέλευση και το πωλητήριο, πηγαίνει καλά; Πηγαίνει καλά. Όχι ότι είναι και η καλύτερη περίοδος, αλλά καλά. Όλα έχουν πέσει. Η αγορά, η ψυχαγωγία, όλα! Όπως λοιπόν μειώθηκαν όλα, μειώθηκαν και τα έσοδα του μουσείου. Όχι όσο η αγορά γενικώς. Μάλλον λιγότερο. Η επισκεψιμότητα, για παράδειγμα, μειώθηκε το 2011 κατά περίπου 10%. Αλλά κι αυτό δεν είναι απόλυτο. Μπορεί μία πετυχημένη έκθεση να ανεβάσει πολύ τον αριθμό των επισκεπτών και το αντίθετο.

Οπότε, τώρα τι κάνουμε; Τώρα τι κάνουμε. Καταρχάς, ένα άνοιγμα προς τα έξω. Προς τον κόσμο. Το μουσείο όλα αυτά τα χρόνια -εγώ μπορώ να μιλήσω για τα τελευταία 27 που είμαι εδώ- πρόσφερε στο κοινό πολλά, ενδιαφέροντα και ωραία πράγματα. Οι άνθρωποι ευχαριστούνται που τα παρακολουθούν. Για πολλούς το μουσείο είναι σαν το σπίτι τους. Τώρα, στις δύσκολες στιγμές, ζητάμε την υποστήριξή τους. Πιστεύω ειλικρινά ότι το κοινό μας θα ανταποκριθεί. Όταν κάτι αξίζει, ο κόσμος

το στηρίζει και το επιβραβεύει. Και το Μουσείο Μπενάκη είναι «καλό πράγμα». Και σίγουρα με μία, έστω μικρή, συνδρομή -αλλά από πολλούς- μπορείς να λύσεις πολλά προβλήματα.

Προσπαθείτε να προσελκύσετε μέλη, δηλαδή; Ναι. Δημιουργήσαμε το Πρόγραμμα Στήριξης του Μουσείου Μπενάκη. Είναι αρκετά σύνθετο. Περιλαμβάνει τα μέλη, εταιρικά μέλη, αναθεωρημένο τον θεσμό των χορηγών, δωρεές online, ειδικά κουτιά στις εισόδους, σχεδιασμένα από φοιτητές του Τμήματος Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων Αγαθού στη Σύρο. Προβλέπει και ανταποδοτικά οφέλη -λίγα στην αρχή, θα αυξηθούν οργάνως.

Οπότε, εσείς στην ουσία δεν έχετε κάποιο παράπονο από το κράτος για τη χρηματοδότηση; Αστείεςεσαι; Φυσικά έχουμε! Δεν βγαίνουμε έξω να διαμαρτυρηθούμε πιο έντονα γιατί αντιλαμβανόμαστε τις συνθήκες. Πιστεύω όμως ότι αφενός το κράτος οφείλει να συνεχίσει να στηρίζει αυτούς που παράγουν σοβαρό έργο κι αφετέρου ότι οι φορείς δεν μπορούν πλέον να στηρίζονται αποκλειστικά στο κράτος. Πρέπει να μπουν σε διαδικασίες αναζήτησης πόρων. Η αποκλειστική κρατική στήριξη μάλλον έχει τελειώσει πια.

Για τις κακές γλώσσες που λένε ότι το κράτος σας στήριξε λίγο περισσότερο από τους υπόλοιπους τι έχετε να πείτε; Ειπώθηκε ότι το μουσείο εισέπραξε 3,5 εκατομμύρια ως επιχορήγηση από το ΥΠΠΟΤ. Ε, λοιπόν, το μουσείο δεν πήρε πεντάρα! Αυτό νομίζω ότι έχει απονηθεί ξεκάθαρα και αρκετές φορές. Έγινε μία συνέντευξη Τύπου, την οποία κακώς ίσως δεν είχαμε κάνει τόσο καιρό. Μάλλον γιατί πιστεύουμε πως ακόμα κι αν τα λέγαμε, δεν επρόκειτο να βγουν προς τα έξω τόσο δυναμικά όσο οι καταγγελίες. Αμέσως μετά τα πρώτα σχετικά δημοσιεύματα, ο κύριος Δεληβορριάς έστειλε μια απάντηση προς την «Ελευθεροτυπία», η οποία πρωτοδημοσίευσε το θέμα. Δημοσιεύτηκε από αρκετούς, αλλά η «φρενοιά» δεν φεύγει εύκολα. Πάντα κάτι μένει.

Επομένως, ποιο είναι το πρόβλημα; Γιατί δημιουργήθηκε θέμα; Πρόκειται για μια έκθεση, τη διοργάνωση της οποίας ανέθεσε το υπουργείο Πολιτισμού στο Μουσείο Μπενάκη. Στην οργανωτική της επιτροπή συμμετέχουν, φυσικά, και όλα τα αρμόδια στελέχη του ΥΠΠΟΤ. Είναι μια βυζαντινή έκθεση που θα παρουσιαστεί σε διάφορες πόλεις της Αμερικής, ίσως και της Ευρώπης. Ανατέθηκε στο μουσείο λόγω της μακροχρόνιας εμπειρίας του. Θα σου δώσω ένα παράδειγμα: κάποτε διοργανώσαμε μία πολύ μεγάλη έκθεση με τίτλο «Ελλάδα και Θάλασσα». Παρουσιάστηκε στον Πειραιά και μετά ταξίδεψε στο Άμπερνταμ. Τότε τη διοργάνωσή της η Μελίνα Μερκούρη την είχε αναθέσει στο Μουσείο Μπενάκη και προσωπικά στον Άγγελο (Δεληβορριά). Από τότε το μουσείο έχει διοργανώσει αρκετές άλλες, αντίστοιχης σημασίας. Τέτοιες εκθέσεις έχουν πάρα πολλή δουλειά. Επιστημονική και οργανωτική. Και είναι μια δουλειά που πρέπει να γίνεται γρήγορα και σωστά.

Η κατηγορία είναι ότι ανατέθηκε απευθείας, ενώ δεν έπρεπε; Όχι, όχι! Το πρόβλημα ήταν ότι θα ερχόντουσαν δηθεν τα χρήματα που προβλέπονται για την έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη ως επιχορήγηση. Μια επιχορηγηση εξωφρενική και άνιση απέναντι στα υπόλοιπα μουσεία. Το ότι το μουσείο δεν επρόκειτο να λάβει ούτε μισό ευρώ για την εμπλοκή του στη συγκεκριμένη έκθεση ήταν σαφές από την πρώτη στιγμή. Επιπλέον, από την αρχή είχε ξεκαθαριστεί ότι προβλέπεται να συγκεντρωθεί το ποσό από χορηγίες Ελλήνων, κάτι που έχει γίνει στο παρελθόν, π.χ. για τις δύο εκθέσεις του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης ή για την έκθεση «Byzantium» που διοργάνωσε το Μουσείο Μπενάκη στη Royal Academy του Λονδίνου. Η ουσία είναι ότι για πρώτη φορά μετά από τόσα χρόνια αισθανθήκαμε όλοι εδώ μέσα αδύναμοι απέναντι στον Τύπο, αλλά και απέναντι στην ταχύτητα αναμετάδοσης της «ειδητοσύνης» μέσα από το διαδίκτυο και τα social media. Και το χειρότερο: Ο ιδρυτικός νόμος του μουσείου προβλέπει τη συμμετοχή τριών απογόνων του Αντώνη Μπενάκη στη δεκαμελή διοικητική του επιτροπή. Η συγγένεια του υπουργού με τα τρία αυτά μέλη δημιούργησε το πρόβλημα.

Δεν είναι λογικό να πυροδοτηθεί μια κάποια αντίδραση; Όχι, γιατί δεν πήραμε χρήματα. Αν είχαμε πάρει, θα μπορούσε να υπάρχει ζήτημα. Και πάλι όμως, δεν ξέρω. Εμείς πήραμε τόσο λιγότερα από άλλες χρονιές,

ID ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ

- Ιδρυτής του είναι ο Αντώνης Μπενάκης.
- Στις 22/04/1931 πραγματοποιούνται τα εγκαίνια του μουσείου, το οποίο προσφέρεται στην ελληνική πολιτεία. Πρώτος διευθυντής είναι ο αρχαιολόγος Θεόδωρος Μακρίδης.
- Το πρώτο κτήριο του μουσείου είναι το Μέγαρο Χαροκόπου στη συμβολή των οδών Κουμπάρη και Βασιλίσσης Σοφίας.
- Σήμερα η συλλογή του μουσείου, που βρίσκεται σε επτά κτίρια, περιλαμβάνει:
 - Προϊστορική, Αρχαία Ελληνική και Ρωμαϊκή Τέχνη (8.671 έργα)
 - Βυζαντινή Τέχνη (4.176 έργα)
 - Μεταβυζαντινή Τέχνη (1.647 έργα)
 - Νεοελληνικό Πολιτισμό (14.725 έργα)
 - Ιστορικά Κεφάλαια (2.738 έργα)
 - Νεότερα Νομίσματα (1.015)
 - Ζωγραφική, σχέδια και χαρακτικά (9.446 έργα)
 - Βιβλιοθήκη (123.000 τόμοι & 323 χειρόγραφα)
 - Βιβλιολογικό Εργαστήριο «Φίλιππος Η΄Ιούλιος» (7.000 τόμοι & 72 δελτοθήκες)
 - Φωτογραφικά αρχεία (500.000 αρνητικά & 50.000 πρωτότυπα)
 - Ιστορικά αρχεία, 18^{ος}-20^{ος} αι. (1.300 αρχειακές μονάδες)
 - Αρχεία παραστατικών τεχνών (2.500 έργα & 4 αρχεία)
 - Αρχεία νεοελληνικής αρχιτεκτονικής (102 αρχεία)
 - Συλλογή παιχνιδιών και παιδικής ηλικίας (20.000 έργα)
 - Πινακοθήκη Ν. Κατζηκυριάκου-Γκίκα (5.046 έργα)
 - Εργαστήρι Γιάννη Παπιά (2.051 έργα)
- Διευθυντής του μουσείου είναι ο Άγγελος Δεληβορριάς.
- Στο Πρόγραμμα Στήριξης του Μουσείου Μπενάκη υπάρχουν 14 κατηγορίες μελών με ειδικά προνόμια που ξεκινούν από τα €60 και καταλήγουν στα €20.
- Περισσότερες πληροφορίες στο www.benaki.gr

που κοντεύουμε να σβήσουμε... Και ξέρεις κάτι; Το μουσείο και η εντιμότητά του δεν αμφισβητήθηκαν ποτέ. Έχει βραβευτεί γι' αυτό. Ξαφνικά, λοιπόν, το μουσείο που είχε κερδίσει την αποδοχή όλων, ένα μουσείο συνδεδεμένο, δικαίως, με το όνομα του Άγγελου Δεληβορριά, έφτασε να αναφέρεται απαξιωτικά ως «το μουσείο της μάνας του υπουργού». Είναι πάρα πολύ άδικο και φτηνό. Είναι άδικο για τον Άγγελο, είναι άδικο για τη διοικητική επιτροπή, που στήριζε πάντοτε το όραμα και το έργο του, είναι άδικο για τους εργαζόμενους, που δίνουν την ψυχή τους. Και πάνω απ' όλα είναι άδικο για το μουσείο.

Την εποχή της κρίσης, όμως, ο κόσμος γίνεται περισσότερο δύσπιστος. Ναι, αλλά η μνήμη δεν έβλαψε ποτέ κανέναν. Γιατί πρέπει να τη χάνουμε και μαζί της να χάνονται και τα κριτήριά μας. Όταν ένας οργανισμός με την ιστορία του Μουσείου Μπενάκη απαντάει σε δημοσιεύματα, γιατί να μην μπορεί να ακουστεί; Και κάτι άλλο: γιατί να πρέπει να φτάσεις να υποστηρίζεις τα προφανή από θέση άμυνας;

Η έκθεση δεν θα γίνει; Θα γίνει. Δουλεύει γι' αυτό μια ομάδα εδώ με αρχηγό την υπεύθυνη της Βυζαντινής Συλλογής του Μουσείου, την Αναστασία Δρανδάκη.

Πώς γίνεται μια χώρα με τόσο πολλά μουσεία να μην έχει καταφέρει να τα φυλάξει καλύτερα; Το Μουσείο Μπενάκη είχε πάντοτε σταθερή πρακτική απέναντι σε αυτά τα πράγματα. Εμείς, όταν λέμε φυλάξη ενός μουσείου, εννοούμε πάνω απ' όλα εκπαίδευση του προσωπικού. Άνθρωποι διαφόρων ειδικοτήτων έχουν εκπαιδευτεί το φυλακτικό προσωπικό. Όταν όμως κρίνουμε τους άλλους, πρέπει να θυμόμαστε ότι η δουλειά αυτή μπορεί να είναι πολύ δύσκολη, κουραστική και πληκτική. Και ότι εκεί μπαίνουν άλλοι παράγοντες. Κάνεις ό,τι μπορείς για να μη γίνει το κακό. Μπορεί όμως να συμβεί. Από διάφορα μουσεία έχουν κατά καιρούς κλέψει έργα. Δεν νομίζω πως μπορείς εύκολα να πεις ότι ευθύνεται η κρίση ή το κράτος ή ο εκάστοτε διευθυντής ή... ή...

Εσείς συμφωνείτε ότι αν, ενδεχομένως, δεν μπορούμε να φυλάξουμε κάποια μουσεία, θα έπρεπε να τα κλείσουμε για λίγο καιρό; Όχι, για όνομα του Θεού! Δεν συμφωνώ καθόλου. Τι σημαίνει δεν μπορώ να τα φυλάξω; Και είναι λύση να τα κλείσεις; Δεν θέλω να κάνω τον ξερόλα, αλλά νομίζω πως η συναίσθησή της ευθύνης για οτιδήποτε αναλαμβάνουμε αποτελεί συχνά τη λύση του προβλήματος. Αν μπορούμε να κάνουμε κάτι, είναι να ακούσουμε, να πείσουμε, να μιλήσουμε και να εκπαιδεύσουμε τους ανθρώπους που έχουν αναλάβει αυτήν τη δουλειά για τη μεγάλη σημασία που έχει. Αυτό είναι ευθύνη δική μας. Δεν νομίζω, λοιπόν, πως η λύση είναι να κλείσουν τα μουσεία. Η Ελλάδα είναι και τα μουσεία της.

Με την εμπειρία που έχετε, πιστεύετε πως η κρίση θα μας κάνει να κοπιάσουμε περισσότερο τον πολιτισμό ή θα χαμηλώσει κι άλλο το πολιτιστικό μας επίπεδο; Νομίζω ότι θα μας φέρει πολύ πιο κοντά στον πολιτισμό. Μέσα από την κρίση δημιουργούνται άλλες ανάγκες, άλλη ευαισθησία. Ελπίζω ότι μπορεί να μας οδηγήσει σε ένα «ζύγισμα» σχετικά με το τι αξίζει περισσότερο τελικά. Εδώ ποτέ δεν έχουμε δουλέψει πιο ομαδικά και πιο παθιασμένα. Κινητοποιούνται άλλες δυνάμεις, καλά πράγματα. Και ο κόσμος το νιώθει. Ανταποκρίνεται.

Πιστεύετε πως θα αποκτήσουμε ποτέ αυτό που έχουν στην Αγγλία, για παράδειγμα, και ξεδεύουν μια ολόκληρη ημέρα σε ένα μουσείο; Τι εννοείτε; Στην Πειραιώς αυτό γίνεται τα Σαββατοκύριακα. Πολλές φορές γίνεται χαμός. Βοηθάει και ο χώρος. Πηγαίνουν, βλέπουν εκθέσεις, τρώνε, ψωνίζουν (και τις Κυριακές). Έρχονται πολλοί γιατί σίγουρα κάτι καλό θα έχει. Έτσι, σαν βόλτα.

Πόσους τέτοιους έχουμε, όμως; Πολλούς και νέους ανθρώπους. Φέρνουν και τα παιδιά τους, τα σκυλιά τους... και τα ποδήλατά τους. Είναι μια κατάσταση πολύ φιλική και ζωντανή, όπου συναντούν τους ανθρώπους που εργάζονται εκεί, οι οποίοι τους καλοδέχονται. Μου αρέσει πολύ. Αυτό είναι που θέλει κανείς από ένα μουσείο. Εγώ, τουλάχιστον, αυτό θέλω. Ζεστασιά, υποδοχή και καινούργια πράγματα για όλους. Και να σου πω ένα μυστικό: από εδώ στο υπόγειο που είναι το γραφείο μου δεν βλέπω ποιος μπαίνει και ποιος βγαίνει. Όταν όμως ακούω από πάνω τα ποδαράκια των επισκεπτών που μπαίνουν στο μουσείο, χαιρέται η ψυχή μου. Γι' αυτό, άλλωστε, υπάρχουν τα μουσεία, για να μπαίνει ο κόσμος.